

Ocena dorobku naukowego dr. Grzegorza Koneczniaka w postępowaniu habilitacyjnym w dyscyplinie literaturoznawstwo

Dr Grzegorz Koneczniak od początku swojej kariery naukowej związany jest z Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu. Tam odbył studia na kierunku filologia angielska, zakończone magisterium w roku 2006. Od roku 2009, tj. od czasu od czasu uzyskania stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa na Wydziale Humanistycznym UMK jest zatrudniony jako adiunkt, najpierw w Katedrze Filologii Angielskiej na Wydziale Filologicznym, a po zmianach strukturalnych, od roku 2019 do chwili obecnej, w Katedrze Literatury, Kultury i Komparatystyki Anglojęzycznej w Instytucie Literaturoznawstwa na Wydziale Humanistycznym UMK. Ciągłość widać również w zainteresowaniach naukowych dr. Koneczniaka – jego praca magisterska, rozprawa doktorska oraz obecnie przedstawiona do oceny monografia poświęcone są literaturze irlandzkiej. W pracy doktorskiej p. Koneczniak zajmował się dramatem irlandzkim z przełomu 19. i 20. wieku (*The Role of Women in Decolonising Ireland on the Basis of Selected Plays Written by the Irish Literary Revivalists (1892-1926)*), natomiast w monografii habilitacyjnej sięgnął po sztuki współczesne.

Jako osiągnięcie naukowe zgodnie z art. 219 ust. 1. pkt 2a ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce wskazano monografię pt. *Building (in) the Promised Land: Postcolonial Biblical Readings of Contemporary Irish Drama (2000-2015)*, wydaną w Berlinie przez wydawnictwo Peter Lang w r. 2022.

Oprócz tego do oceny przedstawiono informacje o innej aktywności naukowej po uzyskaniu stopnia doktora, w tym dwie inne monografie oraz wybrane artykuły opublikowane w czasopiśmie, rozdziały w monografiach oraz pojedyncze przykłady innych publikacji, a także informacje o działalności dydaktycznej i organizacyjnej.

Ocena monografii wskazanej jako osiągnięcie naukowe

Celem książki *Building (in) the Promised Land: Postcolonial Biblical Readings of Contemporary Irish Drama (2000-2015)* (nawiasem mówiąc, we wstępie Autor dwukrotnie błędnie użył słowa „assumption” ewidentnie mając na myśli cel: „The overriding assumption is to examine...” (s. 11), „The overriding assumption has been to analyse...” (s. 19)) jest analiza wybranych irlandzkich dramatów powstałych w latach 2000-2015 w kontekście biblijnej opowieści o Ziemi Obiecanej, biblijnych motywów budowania oraz postkolonializmu – te wszystkie odniesienia zapowiada sam tytuł. Ale, jak dodatkowo informuje wstęp, ważny ma być też motyw wieży Babel. Habilitant przyznaje, że źródłem inspiracji był ostatni rozdział

historii teatru irlandzkiego „Babel, 1972-2000” autorstwa Christophera Morasha (2004), doprowadzający tę historię do końca 20. wieku i podkreślający wielogłosowość nowszej dramaturgii. Autor wprowadza jeszcze pojęcie neokolonializmu, sugerując, że ono także jest przydatne w badaniach nad irlandzkim teatrem (ss. 15-16).

Już na etapie czytania wstępu rodzi się wątpliwość, czy Autorowi uda się połączyć te wszystkie odniesienia w spójną ramę koncepcyjną do analizy poszczególnych sztuk. Lektura pierwszego rozdziału, zatytułowanego „Dramatic Buildings, Symbolic Building and the Promised Land: Biblical Master Narratives and Their Postcolonial Appropriations” pokazuje, że ten szeroko i ambitnie zarysowany plan badawczy niezbyt się powiódł. Ten obszerny, liczący około stu stron rozdział poświęcony jest definicji i omówieniu pojęć zasygnalizowanych we wstępie. Z uznaniem trzeba odnotować, że Autor opiera się na bardzo wielu źródłach i że niektóre fragmenty rozdziału wstępnego są wartościowe same w sobie (albo raczej byłyby – po starannej redakcji stylistyczno-językowej). Natomiast widać problem z syntetycznym ujęciem całego zgromadzonego materiału.

Centralny dla monografii motyw budowania nie został precyzyjnie określony. W rozdziałach analitycznych ten motyw przeważnie wysuwa się na plan pierwszy, ale spójność wywodów zakłócają ustawiczne próby wpisania analiz także w inne konteksty interpretacyjne. Problem z definicją, a więc z określeniem zakresu znaczeniowego „budowania” pojawia się już we wstępie do książki, gdzie Autor dopuszcza zarówno dosłowne znaczenie, czyli wznoszenie jakichś konstrukcji, jak i sensory metaforyczne i symboliczne (ss. 11-12). Ten drugi zakres znaczeniowy jest problematyczny, jak przyznaje sam Autor monografii przytaczając słownikową definicję „builder”: „a person or thing that creates or develops a particular thing” i komentuje: „When transferred to the dramatic scenario, the second definition, on the one hand, gives freedom as to the apparent presence of the vast number of characters, for example on the stage, who can be said to be involved in the process of building; on the other hand, the vagueness of such a definition may lead to confusion caused by the thinking that each of the *dramatis personae* in a play is a builder, at least to some extent” (s. 12). Pomijając stylistyczno-składniową niepoprawność tego zdania, można zapytać, czy źródłem wspomnianej konfuzji istotnie są słownikowe definicje budowania i budowniczego, czy może raczej zbyt szerokie i nieuzasadnione ich rozciąganie na rozmaite sytuacje i postacie przedstawione w wybranych sztukach – a z takim właśnie zjawiskiem mamy do czynienia w rozdziałach analitycznych.

Rozdział pierwszy podzielony został na dwa podrozdziały. Okazuje się jednak, że są jeszcze dwa dodatkowe poziomy podziału, czego spis treści nie odzwierciedla. Jest to niedociągnięcie edytorskie, które utrudnia poruszanie się po tekście (sam Autor w jednym miejscu się pogubił – są dwa podrozdziały oznaczone jako 1.1.1: s. 41 i 51). Ta sama uwaga odnosi się do rozdziałów 2–6, poświęconych poszczególnym utworom – tu również wprowadzono dodatkowe podrozdziały i sekcje, które zostały pominięte w spisie treści.

Część „Dramatic Buildings, Symbolic Building” w rozdziale wstępnym jest nadmiernie eklektyczna – zawiera krótkie wprowadzenia do takich pojęć jak symbolizm, alegoria i mimesis, omawia kwestię konstruowania świata w utworze literackim, miejsca i przestrzeni w teatrze, scenografii teatralnej, nawiązuje do historii Abbey Theatre i Irish Literary Revival oraz przytacza przykłady sztuk współczesnych rewidujących aspekty irlandzkiej historii lub współczesności; są także pobieżne odwołania do heterotopii Michela Foucault, teorii postmodernizmu Briana McHale’a, *subcreation studies* Marka J.P. Wolfa (nawiasem mówiąc,

pojedyncza wzmianka o tym ostatnim nie uzasadnia wymieniania go w notce na okładce książki), etc. Na poziomie organizacji tekstu trudno jest odnaleźć myśl przewodnią, która uzasadniałaby przydatność tych wszystkich odniesień oraz pozwoliłaby dostrzec logiczne przejścia od jednej kwestii do następnej. Właściwe powinien to być dopiero szkic do napisania ostatecznej wersji. Zasygnalizowany we wstępie do książki problem z dwoistością znaczenia „budowania” (sens dosłowny lub metaforyczny) w rozdziale pierwszym znacznie bardziej się komplikuje i gmatwa, a granice tego terminu – kluczowego dla dalszej dyskusji – tak się przesuwały i rozmywały, że raczej trudno jest wskazać coś, co się w nich *nie* mieści. Dodatkowe uwagi do tej części: podrozdział 1.1.1 „Literal [chyba lepiej byłoby: Material/Physical] Buildings vs. Symbolic Meanings in Irish Postcoloniality” (s. 51) jest zbyt krótki i niewiele mówi o tym, co zapowiada tytuł. W świetle zawartości niezrozumiały jest dla mnie tytuł podrozdziału 1.2.2 „Absent Literality”.

W drugiej części pierwszego rozdziału pt. „The Bible and the (Irish) Postcolonial” Autor wylicza dodatkowe motywy budowania o biblijnej proveniencji: Arka Noego, wieża z kości słoniowej, ołtarz z ofiary Izaaka, budowanie na skale i na piasku (w tym miejscu jeszcze dodaje przypowieść o synu marnotrawnym, uważając, że obrazuje ona nietrwałe budowanie). Pod koniec rozdziału wyjaśnia ich znaczenia, podaje przykłady tekstów literackich lub krytycznych, nie tylko z literatury irlandzkiej, odwołujących się, choćby hasłowo, do tych motywów. Lista biblijnych budowli jest wybiórcza, oraz wątpliwy jest związek niektórych motywów z Ziemią Obiecaną, lub budowaniem (w) Ziemi Obiecanej. Inny problematyczny aspekt całej koncepcji to, zaznaczony w samym tytule monografii, związek między Biblią a postkolonialnym dramatem irlandzkim, który Autor tutaj stara się uzasadnić. Uzasadnienie to nie wypada przekonująco. Po wstępnych uwagach dotyczących roli Biblii i chrześcijaństwa w procesie kolonizacji zacytowane są przykłady z pozaeuropejskich literatur, gdzie kontestacyjne nawiązywanie do motywów biblijnych stanowi element rozliczania z historią dominacji kultury kolonizatora. Pod koniec tych rozważań Autor słusznie stwierdza, że przecież uwag tych nie można odnieść do sytuacji Irlandii, która przyjęła chrześcijaństwo na długo przed najazdem Anglo-Normanów (s. 68). W dalszej części wywodu p. Konecniak wspomina o różnorodnych inspiracjach współczesnego dramatu irlandzkiego, wśród których są też „postcolonial appropriations” (s. 71) motywów biblijnych. Można więc dojść do wniosku, że użyty tu termin „postcolonial” to właściwie niewiele więcej niż wskazanie na pewien przedział czasowy w historii literatury irlandzkiej. Moim zdaniem także rola Biblii jako źródłowej narracji została przeceniona w książce, ponieważ takie toposy jak Ziemia Obiecana czy wieża z kości słoniowej często funkcjonują w literaturze i kulturze w oderwaniu od oryginalnego kontekstu – co Autor zresztą sam w pewnym miejscu mówi (s. 88), a także przyznaje w Autoreferacie, gdzie pisze, że jego monografia „nie ma [...] na celu udowodnić, że motywy biblijne stanowią nadrzędne narracje” (s. 2). Być może Autor doszedł do takich wniosków dopiero po napisaniu książki, bo rozdział pierwszy wyraźnie zapowiada, że „The Bible will be considered a literary master text” (s. 62) i w książce konsekwentnie przewija się fraza „biblical master narratives”.

We wstępnym rozdziale dr Konecniak pokazuje imponującą znajomość dramatu irlandzkiego oraz historyczno-kulturowego kontekstu nowszej literatury irlandzkiej, ale ma zauważalne trudności z uporządkowaniem materiału. Rozdział wstępny z jednej strony robi wrażenie liczbą przywołanych źródeł, ale z drugiej strony rozczarowuje brakiem konkluzji. Zatrzymuje się na etapie definiowania różnych koncepcji, dokładania kolejnych, omawiania i

ilustrowania ich różnymi przykładami, natomiast nie wskazuje wyraźnie, co będzie podstawą teoretyczną i celem analiz w następnej części książki. Mnożenie pojęć, nazwisk, tytułów i kontekstów historyczno-literacko-kulturowych powoduje raczej poplątanie różnych, konkurencyjnych wątków zamiast wyłonienia takiego, który mógłby stać się osnową dalszej dyskusji. Ten pierwotny problem ze skonstruowaniem ram interpretacyjnych ma konsekwencje dla analiz przedstawionych w dalszej części monografii.

Pierwszy z przedstawionych dramatów to *Tillsonburg* Malachy McKenna'ego. Sztuka omówiona jest bardzo szczegółowo, wydaje się, że skrupulatność Autora nie pozwala mu pominąć żadnego wątku (skutkuje to powtórzeniami). Akcja nie obejmuje czynności budowania, ale Autor sugeruje, że barak, w którym zamieszkują dwaj irlandzcy robotnicy sezonowi na kanadyjskiej farmie jest „symbolicznym budynkiem” (s. 120), w innym miejscu – że przedstawia symboliczną skałę w symbolicznej Ziemi Obiecanej (s. 128); wspomniany barak opisany jest także jako symboliczna droga („symbolic passage”) do Nowego Jorku jako Ziemi Obiecanej (s. 142). Ziemią Obiecaną jest Tillsonburg dla dwóch studentów poszukujących wakacyjnego zarobku, albo ogólniej Kanada (choć, jak Autor dopowiada, w tym przypadku może jednak raczej nie, bo nie chodzi o migrację), może nią także być Nowy Jork (ale w ironicznym sensie). Budowanie to również budowanie relacji, na piasku albo na skale (s. 119). Także siły natury, jak dowiadujemy się z innego podrozdziału, mogą budować i niszczyć. Pojawiają się poza tym wątki postkolonialne, lecz okazuje się, że dotyczą bardziej ukazanego w sztuce kanadyjskiego Indianina niż bohaterów irlandzkich. Widoczna w tym streszczeniu niespójność wynika z tego, że ta obszerna analiza sztuki nie została skonstruowana w oparciu o dającą się zidentyfikować tezę. Nawiązania do budowania pojawiają się w różnych i nie zawsze konsekwentnie podtrzymanych znaczeniach. Są jak gdyby sztucznie wklejane do tekstu, zgodnie z terminologią wyeksponowaną we wstępie.

Drum Belly Richarda Dormera (rozdział trzeci) pasuje do wybranego zakresu tematycznego, ponieważ ukazuje irlandzkich imigrantów budujących nowe życie w Ameryce, więc metafora Ziemi Obiecanej ma tu pewne zastosowanie. Ale spójność interpretacji zakłócają wysiłki Autora, aby możliwie często wplatać kluczowe terminy, jeśli istnieją choćby nikłe do tego przesłanki. A więc Sullivan buduje mafię, Stany Zjednoczone budują imperium, dysponujący niemal boską władzą Sullivan zbudował hierarchię niczym wieża Babel, nieporozumienia między bohaterami albo językowa różnorodność wśród imigrantów to metaforyczna wieża Babel, misja lądowania na Księżycu, wspomniana w sztuce, ma być aluzją do biblijnych ambicji ludzkości postawienia wieży sięgającej nieba, a egzekucja członka mafii jest jak ofiara Izaaka. *Drum Belly* istotnie oferuje materiał do rozważań na temat irlandzkiego dziedzictwa kulturowego oraz doświadczeń migranta w nowym kraju, ale tu Autor także miał poważny kłopot z syntezą swoich analiz. Ponadto w dyskusji nadmiernie dużo uwagi poświęcono kwestiom mafijnej (nie)moralności, bez odpowiedniego zintegrowania ich z podstawową tematyką.

W rozdziale czwartym p. Konecniak omawia *Trylogię Ballymun* Dermota Bolgera. Kluczową rolę odgrywa miejsce, czyli osiedle w Dublinie wzniesione w odpowiedzi na kryzys mieszkaniowy lat 60. Ale już mniej oczywiste jest, co właściwie jest budowane w tych trzech sztukach w sensie metaforycznym albo symbolicznym – na tej samej stronie czytelnik dowiaduje się, że zarówno Ziemia Obiecana, Nowe Jeruzalem, jak i wieża Babel (s. 194). Autor twierdzi, że biblijne nawiązania są oczywiste, mimo że, jak sam zauważa, w tekstach pojawia

się tylko jedno bezpośrednie odniesienie do Biblii (s. 195). Czytelnik dowiadyuje się, że jeśli nawet nowe osiedle było kiedyś postrzegane jako Ziemia Obiecana, to mieszkańcy tak go nie traktują, marząc o ucieczce do innych ziem obiecanych albo – odwołując się do innego biblijnego tropu – własnych rajszych ogrodów (s. 195). Ucieczka z Ballymun porównana jest do symbolicznego konstruowania Arki Noego, a na koniec części wstępnej Autor wskazuje jeszcze na symbolikę ścian dzielących mieszkańców osiedla (s. 196). Tak więc interpretacja dramatów Bolgera od początku jest przeładowana natarczym i niekonsekwentnym akcentowaniem ich domniemanej symboliki. Autor wchodzi głęboko w zawilosci poszczególnych fabuł, omawia drobiazgowo losy bohaterów, tracąc przy tym dystans potrzebny do nakreślenia znaczenia tego konkretnego miejsca jako reprezentatywnego dla problemów społecznych i przemian kulturowych powojennej Irlandii. W przedstawionej interpretacji dublińskie osiedle Ballymun raz jest Ziemią Obiecana, raz nie jest, innym razem jest jej przeciwieństwem, a w konkluzji staje się nawet... potopem („The Ballymun estate soon turns out to be the symbolic and inescapable flood...” (s. 237)). W tym przypadku dobór utworów także jest adekwatny do wybranej tematyki, ale Autor nie wykorzystał właściwie ich potencjału.

Podobne uwagi dotyczą analizy *Shibboleth* Stacey Gregg (rozdział piąty). Sztuka o budowaniu „ściany pokoju” w Belfaście 21. wieku jest jedynym z wybranych dramatów, w którym proces budowania jest integralną częścią akcji, a sama ściana, obdarzona głosem i intencją, staje się jej aktywnym uczestnikiem. Polskie tłumaczenie zaciera znaczenie budowli, która jest właściwie murem, porównywalnym z murem berlińskim, jak wskazuje sama autorka sztuki w posłowie cytowanym w monografii (s. 243). Mur ma oczywiście własną symbolikę, szczególnie wymowną w kontekście tragicznej historii stolicy Irlandii Północnej. Ale, aby znaleźć jakieś, choćby odległe, aluzje biblijne, w swojej interpretacji p. Koneczeniak doszukuje się jeszcze wieży Babel, co jest nie tylko zbędne, lecz nawet szkodliwe dla spójności interpretacji i prowadzi go do prób udowodnienia osobliwej tezy, że mur jest jak wieża (ss. 261-263) – co stanowi swoistą katachrezę. Kolejny jałowy kierunek interpretacji to rozważania, czy Belfast jest czy nie jest Ziemią Obiecana – czytelnik napotyka sprzeczne refleksje na ten temat.

Analiza sztuki Sebastiana Barry’ego *Tales of Ballycumber* (rozdział szósty) oscyluje między omawianiem osobistych problemów głównego bohatera a kontekstem społeczno-historycznym, który przyczynił się do odosobnienia Nicholasa. Tutaj Autor monografii wprawdzie nie akcentuje już aluzji do Ziemi Obiecanej, ale stara się podporządkować analizę sytuacji bohatera metaforze wieży z kości słoniowej. Inne motywy budowania lub znaczenia budowli wskazane w interpretacji obejmują zarówno protestanckie osadnictwo w Irlandii, farmę należącą do bohatera, jak i procesy odradzania się świata przyrody. *Tales of Ballycumber* osadzone są w kontekście, który, zgodnie z przyjętą przez p. Koneczeniaka nomenklaturą, można nazwać postkolonialnym. Ale odczytanie tej sztuki jako refleksji na temat niedawnej historii Irlandii gubi się i rozmywa w chaosie szczegółów.

Podsumowując, co do wszystkich rozdziałów analitycznych można poczynić te same spostrzeżenia. Autor bardzo szczegółowo relacjonuje wszystkie aspekty, epizody i wątki w wybranych dramatach, lecz ma trudność ze zintegrowaniem swoich komentarzy w spójną interpretację. Również pozwolę sobie na budowlaną metodę: uważam, że Autor zbudował sobie labirynt, z którego nie potrafi wyjść. Poruszając się po poszczególnych tekstach, nie podąża za nicią klarownej interpretacji, ale coraz to napotyka na ścianę własnej konstrukcji w postaci

domniemanych aluzji biblijnych, metafor budowania, odnośników do postkolonializmu etc., co zmusza go wymyślania niezbyt skutecznych strategii pokonywania tych przeszkód oraz szukania nowych korytarzy, które często okazują się ślepyimi zaułkami.

Dr Koneczniak niewątpliwie jest znawcą dramatu irlandzkiego, co pokazuje m.in. obszerna bibliografia wykorzystana w monografii. Dramaty zostały dobrane prawidłowo i oferują ciekawy materiał do zbadania literackich refleksji nad współczesną Irlandią. Jednak monografia w obecnym kształcie powinna raczej stanowić szkic do lepiej zorganizowanej i bardziej spójnej wersji.

Książka została starannie opracowana pod względem edytorskim. Widać jednak wyraźnie, że nie przeszła korekty językowo-stylistycznej, a była ona bardzo wskazana. Wiele zdań razi niezręcznością i zaciemnianiem znaczenia, np. „I would argue that the power of the building dimension is hidden in the narratives given, from which a significant establishment, not visible on the stage, emerges and becomes foregrounded” (s. 272), “the process of construction performed by birds building their nest will be destroyed by Nicholas” (s. 270), “One cannot be certain about the woman’s touch with reality in terms of the feasibility to buy the imagined house” (s. 214). Podobne passusy można są tak liczne, że poważnie utrudniają i zakłócają lekturę.

Monografia wnosi wkład w badania naukowe jako analiza wybranej grupy najnowszych irlandzkich dramatów. Niewątpliwie powstała nakładem ogromnej pracy, co znajduje odbicie w rozległości cytowanego materiału źródłowego. Natomiast obciążona jest poważnymi wadami.

Ocena pozostałego dorobku naukowego

Oprócz książki podoktorskiej (*Women on Stage and the Decolonisation of Ireland*, 2011), dorobek p. Konecznika obejmuje jeszcze dwie autorskie monografie.

Pierwsza to *Zarys (post)kolonialnej historii dramatu i teatru kanadyjskiego* (Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2012). Publikacja, adresowana do polskiego czytelnika, przedstawia dzieje sceny kanadyjskiej od początku, czyli od pierwszych przedstawień inscenizowanych przez angielskich i francuskich osadników na terenie obecnej Kanady na przełomie 16. i 17. wieku i doprowadza tę historię do współczesności. Książka ma charakter przeglądowy. Została napisana na podstawie bardzo licznych i rzetelnie udokumentowanych opracowań anglojęzycznych. Wkład Autora polegał na doborze i uporządkowaniu materiału źródłowego. Książka stanowi wartościową pozycję na polskim rynku jako wprowadzenie do stosunkowo słabo znanej w naszym kraju literatury. Tekst napisany jest sprawnie, charakteryzuje się dobrą organizacją i przejrzystością.

Monografia *Prompting in/ex/Tensions of the Manuscript: Literary and Editorial Approaches to Selected Early Play Scripts of the Abbey Theatre* (Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2016) jest pracą z pogranicza literaturoznawstwa i edytorstwa. Ma podobną strukturę jak *Building (in) the Promised Land*, ale jest bardziej klarowna i napisana lepszym językiem. Dwa rozdziały wstępne liczą w sumie ponad sto stron i stanowią wprowadzenie do rozdziału trzeciego, w którym autor omawia manuskrypty ośmiu

sztuk wystawionych przez Abbey Theatre do r. 1914, a przechowywane w National Library of Ireland. Źródła, które opracowywał dr Konecniak, to teksty sztuk wykorzystane do inscenizacji przedstawień – w monografii autor wymienia terminy „prompt manuscripts”, „production books” i „play scripts” (s. 11) – choć ostatecznie posługuje się prawie wyłącznie pierwszym z tych terminów.

Wstępna część książki odwołuje się do wybranych studiów z zakresu tekstologii i edytorstwa. Zawiera także obszernie omówienia takich pojęć jako autor, intencja autora i intencja tekstu, z odwołaniem do teorii literackich. Nieco dziwi jednak próba zastosowania rozważań Umberto Eco o interpretacji i intencji tekstu, lub Ingardenowskich koncepcji konkretyzacji i miejsc niedookreślenia, w badaniach nad materialnym tekstem.

Rozdział analityczny jest owocem rzetelnej, benedyktyńskiej pracy Autora nad materiałami archiwalnymi. Jednak moje zastrzeżenia budzi zbyt łatwe szafowanie kluczowym słowem „prompt” i słowami pokrewnymi, co porównać można z dość arbitralnym potraktowaniem „building” w monografii habilitacyjnej. W książce *Prompting in/ex/Tensions of the Manuscript* poza podstawowym znaczeniem, odnoszącym się do roli suflera w teatrze, jako „prompting” i „prompting techniques” potraktowano didaskalia stanowiące część tekstu oraz wszelkie odręczne adnotacje, poprawki i uwagi; „prompter” to również autor sztuki (s. 136), a także sam manuskrypt (ss. 39, 318). Co jeszcze bardziej kontrowersyjne, także bohaterowie dramatów oraz różne formy interakcji pomiędzy nimi konsekwentnie określane są jako „prompters” i „prompting”. Według mnie, dwa przykłady z krytyki literackiej, na które powołuje się Autor monografii (ss. 45, 48-52), nie legitymizują aż takiej elastyczności tych terminów. Mówienie o „prompting” zarówno w odniesieniu do uwag na marginesie kartki maszynopisu, jak i do akcji dramatu w pewnym stopniu zaciera szczególny status manuskryptu.

Dr Konecniak wysuwa koncepcję „intencji manuskryptu” („intention of the manuscript” (s. 72)) jako analogię do „intencji tekstu”. W części analitycznej książki charakterystyczne jest potraktowanie materiałów archiwalnych jako artefaktów praktycznie autonomicznych w stosunku do swoich twórców – p. Konecniak unika nawiązywania zarówno do autorów sztuk, jak i do twórców przedstawienia. Opisy manuskryptów są bardzo drobiazgowo, ale też bezosobowe – poza nielicznymi przypadkami, nie dowiadujemy się, kto naniósł zmiany, poprawki i uwagi w tekście, ani w jakim celu. Być może większości tych rzeczy nie da się ustalić, ale można by sobie życzyć nieco więcej informacji o inscenizacjach dokonanych na podstawie badanych egzemplarzy. Wydaje się, że opis jest po prostu celem sam w sobie. Oprócz omówienia fizycznych cech studiowanych archiwaliów (ilustrowanych często reprodukcjami), podrozdziały analityczne zawierają też obszernie streszczenia fabuł sztuk, z elementami interpretacji. Autorowi udało się zrealizować dwa z trzech celów badawczych przedstawionych we wstępie do książki: 1) opisanie wybranych manuskryptów i 3) (skrótowe) zaprezentowanie możliwości przeniesienia egzemplarza inspicjenta/reżyserskiego w środowisko cyfrowe. Natomiast, ponieważ uwaga Autora skupia się na materialnej postaci tekstu, a nie na treści owych „prompts”, nie można powiedzieć, aby czytelnik istotnie dowiadywał się czegoś o procesie twórczym lub nowych znaczeniach omawianych tekstów, co miało być celem nr 2 (ss. 13-15).

Lista artykułów w recenzowanych czasopismach zawiera dziewięć pozycji, włącznie z artykułem w *Litteraria Copernicana*, który, jak Habilitant słusznie zwraca uwagę w Autoreferacie, został niepoprawnie zaliczony przez Bibliotekę do kategorii rozdziałów w monografiach. Trzy z tych artykułów to recenzje – prócz pozycji 3 i 4, które tak są opisane w Wykazie, również „*The Oxford Handbook of Cognitive Literary Studies: an exploration of arguments*” jest artykułem recenzyjnym. Dwa inne artykuły dotyczą programów nauczania, a więc nie wnoszą wkładu w dyscyplinę literaturoznawstwo: „Cognitive Science in Poland: Learning outcomes and literary omission” i „CEFR in the Slavic educational context”. Także artykuł „Literary and editing studies in the classroom: experimental textual and contextual analysis” poświęcony jest *metodyce* uczenia literatury, w szczególności własnym doświadczeniom dydaktycznym Autora. Uwaga na marginesie tego tekstu: pierwszy etap tego, co dr Koneczeniak opisuje jako eksperyment pedagogiczny, czyli *close reading* tekstu pozbawionego jakichkolwiek cech identyfikacyjnych, to po prostu zastosowanie znanej od bardzo dawna metody I.A. Richardsa.

Tak więc bez zastrzeżeń za oryginalny wkład w dyscyplinę można uznać tylko trzy artykuły w czasopismach. Dwa z nich, “Spectrality in Dermot Bolger’s *The Townlands of Brazil* and Owen McCafferty’s *Quietly: A comparative approach*” oraz “Supernatural beings and their appropriation of knowledge and power in *The Seafarer* by Conor McPherson and *Woman and Scarecrow* by Marina Carr” analizują motywy hauntologiczne w wybranych współczesnych dramatach irlandzkich. Oba oceniam wysoko. Bardzo dobry jest moim zdaniem napisany w języku polskim artykuł o poezji cyfrowej zamieszczony w *Litteraria Copernicana* „W labiryncie poezji cyfrowej, czyli nowe wyzwania analityczno-interpretacyjne” (który sam Autor zaliczył w Autoreferacie do edytorstwa).

Dr Koneczeniak jest także autorem trzynastu rozdziałów w monografiach (wyjawszy wspomniany nr 1 z Wykazu Publikacji, czyli *de facto* artykuł w czasopiśmie). Trzy z nich, jako publikacje o profilu dydaktycznym (pozycje 11, 13 i 14 z Wykazu Publikacji), nie przyczyniają się do dorobku naukowego Habilitanta w dyscyplinie literaturoznawstwo i w związku z tym nie są brane pod uwagę w niniejszej recenzji. Publikacja nr 4 na liście, czyli „From (trans)national comparisons and correspondences into comparative (re)assessments and (re)visions” to redakcyjny wstęp do monografii zbiorowej, włącznie ze streszczeniami zamieszczonych artykułów.

Z pozostałych dziewięciu publikacji większość dotyczy literatury irlandzkiej. Świadczą one o rozległej wiedzy, odczytaniu i znajomości tematu przez Habilitanta. Interesujący jest tekst „*Women on stage and the decolonisation of Ireland: Revisionist approaches towards “Syncretic Celticism,” Joseph Lennon’s Irish Orientalism and William Butler Yeats’s Noh drama*”, który kontynuuje badania podjęte w pracy doktorskiej. Dobre są też dwie publikacje na temat dramatów postkolonialnych, „From orality to visuality: enactments of neo-colonialism in *The Hungry Earth* by Maishe Maphonya and *Ubu and the Truth Commission* by Jane Taylor” oraz “Acts of verbal and visual iconoclasm in postcolonial drama: Explorations of Helen Gilbert’s *Postcolonial Plays: An Anthology*”. W tym drugim tekście ujawnia się jednak ta sama tendencja, która zakłóca przejrzystość argumentacji w obu monografiach, a mianowicie nadmierne przywiązanie się Autora do słowa kluczowego i stosowanie go w możliwie wielorakich kontekstach. W tym przypadku chodzi o „obrazoburstwo” („iconoclasm”), które służy Autorowi do opisu wszelkich form buntu i kontestacji w omawianych dramatach.

Niezrozumiały jest dla mnie trzeci typ obrazoburstwa wyróżniony przez Autora, a mianowicie „iconoclasm against (post)colonial agency and subjectivity” (s. 81).

Ogólnie widać, że dr Konecniak woli publikacje przeglądowe, gdzie może opierać się na źródłach, niż własne pogłębione analizy tekstów. Niektóre rozdziały to właściwie głównie autorski przegląd źródeł krytycznych. Taki charakter mają “Internal (post)coloniality in Anglo-Irish literature: Crossing the boundaries in postcolonial comparative studies”, “Postcolonising Henry James: confrontations”, “The Abbey Theatre in the context of the Great War and its centenary: The past and the present” oraz “*History Today: Ireland and the Great War*”. Artykuły przeglądowe, porządkujące wiedzę, oczywiście mają swoją wartość, ale metodologia stosowana przez dr. Konecniaka sprawia, że niejednokrotnie umniejsza on swoją rolę jako badacza. Chodzi o to, że przeważnie wysuwa źródła na plan pierwszy, skupiając się na ich metodycznym sprawozdawaniu (i czasami dodaje uwagi warsztatowe na temat dostępności poszczególnych tytułów), zamiast podporządkować materiał źródłowy własnej koncepcji.

Jak już wyżej pisałam, jestem pod wrażeniem rozległości bibliografii w publikacjach dr. Konecniaka. Tym bardziej więc dziwi mnie metoda kwerendy źródłowej opisana przez Autora w co najmniej kilku publikacjach, a także sam fakt, że tak otwarcie ją odsłania. Polega ona na wpisywaniu kluczowych słów w wyszukiwarce Google i przeglądania w ten sposób znalezionych tekstów, które zresztą często dostępne są tylko w podglądzie. Z tego, co mówi sam Autor, wydaje się, że na takiej podstawie powstał np. artykuł o postkolonializmie w twórczości Henry Jamesa. Trzeba przyznać, że taką metodą udało się Autorowi znaleźć dość sporo materiału, ale poleganie na Google musi prowadzić do przypadkowości. Z własnego doświadczenia wiem, że polski anglista ma bardzo ograniczony dostęp do źródeł, ale mimo wszystko istnieją bardziej zaawansowane narzędzia i Habilitant, na obecnym etapie kariery naukowej, na pewno je zna.

W sumie więc oryginalny dorobek publikacyjny Habilitanta nie jest zbyt obszerny. Niewątpliwie wnosi wkład w badania literaturoznawcze, zwłaszcza w zakresie literatury irlandzkiej, ale jakościowo jest moim zdaniem nierówny. Słabością przedstawionego dorobku jest też fakt, że niewiele z dotychczasowych publikacji naukowych dr. Konecniaka ukazało się poza jego macierzystym uniwersytetem. Jest to też zapewne jedna z przyczyn niskiego poziomu cytowań jego publikacji.

W dorobku Habilitanta jest jeszcze kilkanaście innych publikacji, w tym popularyzatorskie.

Duży i bardzo wartościowy jest natomiast dorobek redakcyjny Habilitanta. Był on redaktorem monografii *Comparative Studies in Anglophone Literatures* (2012) wydanej przez Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika oraz współredaktorem czterech innych monografii naukowych, wydanych w serii Peter Lang „Dis/Continuities”. Współredagował numer tematyczny czasopisma *Litteraria Copernicana* poświęcony Henry’emu Jamesowi. Pod jego redakcją ukazały się też dwie publikacje będące efektem projektów edytorsko-tłumaczeniowych realizowanych ze studentami.

Aktywność konferencyjna Habilitanta jest skromna, ale wystarczająca. Niestety, podobnie jak publikacje, aktywność ta w większości jest skoncentrowana na własnej uczelni. Na liście 21 konferencji, na których dr Konecniak wygłaszał referaty od czasu uzyskania stopnia doktora, są 4 zagraniczne i 17 krajowych, w tym 13 na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika.

Po uzyskaniu stopnia doktora Habilitant zrealizował 6 grantów wewnątrzuczelnianych. Dwukrotnie składał wnioski o finansowanie ze środków zewnętrznych (projekty nie uzyskały finansowania). Dr Koneczeniak uczestniczy w radzie naukowej serii „Dis/Continuities. Toruń Studies in Language, Literature and Culture”. Jest członkiem jednego stowarzyszenia naukowego – PASE.

Jak podaje w Autoreferacie, trzykrotnie prowadził kwerendy biblioteczne i archiwalne w National Library of Ireland, Abbey Theatre i National University of Ireland oraz wziął udział w szkole letniej w Rathdrum w Irlandii na temat współczesnego dramatu irlandzkiego.

Działalność organizacyjna i dydaktyczna

Aktywność organizacyjna dr. Koneczeniaka jest wysoka i różnorodna. Był on członkiem komitetu organizacyjnego 6 konferencji w Katedrze Filologii Angielskiej UMK. Odbył szereg szkoleń w zakresie edytorstwa, przygotowywania projektów oraz szkolenia dotyczące akredytacji i procesów oceny jakości kształcenia. Jak wynika z Autoreferatu, dr Koneczeniak pełnił na uczelni kilka ważnych funkcji, głównie związanych z dydaktyką, m.in. był zastępcą Kierownika Katedry Filologii Angielskiej ds. Dydaktyki w latach 2013-2019. Ma bogate doświadczenie w pracy dydaktycznej, w tym w opiece nad pracami dyplomowymi (promotor 82 prac magisterskich i 14 licencjackich). Trzykrotnie prowadził zajęcia na uczelniach zagranicznych w ramach programu Erasmus.

Działalność dydaktyczna i organizacyjna dr. Koneczeniaka zasługuje na bardzo wysoką ocenę.

Konkluzja

W świetle powyższych komentarzy, postawienie końcowej oceny przedstawionych osiągnięć dr. Grzegorza Koneczeniaka nie jest łatwe. Doceniając pracowitość Habilitanta i jego znajomość wybranego pola badawczego, trzeba jednocześnie mieć na uwadze istotne braki i słabości tego dorobku, zwłaszcza jeśli chodzi o jakość niektórych publikacji oraz stosunkowo skromną liczbę *stricto* naukowych oryginalnych publikacji z zakresu literaturoznawstwa. Ograniczona binarnym systemem oceny, decyduję się na ocenę pozytywną oraz wnioskuję o dopuszczenie dr. Grzegorza Koneczeniaka do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Beata Kucos